

Angerdd yr Adfer

Datgloi potensial ffiseg ar gyfer ymateb i COVID-19 ac ailgodi'n gryfach

Mae ffiseg yn hanfodol i'n hiechyd, ein cyfoeth, ein diogelwch a'n cynnydd cymdeithasol. Mae wedi chwarae rhan hollbwysig yn yr ymateb gwyddonol ysbrydoledig i'r pandemig COVID-19 – o'r gwaith o greu delweddau pelydr-x o'r feirws, a arweiniodd at y rhaglen frechu ryfeddol, a'r dechnoleg System Leoli Fyd-eang sy'n golygu bod modd olrhain cyswllt â'r feirws, i'r lled-ddargludyddion sy'n pweru'r systemau sy'n ei gwneud yn bosibl i ni weithio gartref, cadw mewn cysylltiad â'n teuluoedd a darparu gwasanaethau hanfodol o bell.

Gall ffiseg ein helpu hefyd i oresgyn yr argyfwng hinsawdd byd-eang, trwy wella technolegau sero-net er mwyn chwyldroi'r gwaith o gynhyrchu ynni adnewyddadwy, dal allyriadau, storio ynni'n effeithlon a gwneud trafniadaeth a systemau gwresogi yn lanach. Mae ffiseg yn creu'r sawl a fydd yn datrys problemau ac yn arloesi yn y dyfodol, ac mae ganddi rôl hollbwysig i'w chwarae o ran helpu i baratoi Cymru ar gyfer cyfnod diwydiannol newydd o wyddoniaeth, technoleg a pheirianneg.

Bydd y penderfyniadau a gaiff eu gwneud gan y Senedd yn ystod y pum mlynedd nesaf yn dylanwadu ar ein cymdeithas am ddegawdau. Rydym yn galw ar bob plaid i ymrwmo i'r blaenoriaethau canlynol er mwyn cefnogi ac ehangu ein cymuned ffiseg, a thrwy hynny sicrhau bod Cymru yn y sefyllfa orau posibl i hybu twf economaidd, creu swyddi medrus a gwella ansawdd ein bywyd.

Datblygu'r genhedlaeth nesaf o ddarganfyddiadau

Bydd angen i ni ddatblygu cenedlaeth newydd sbon o ddarganfyddwyr sydd â sgiliau a gwybodaeth ym maes Gwyddoniaeth, Technoleg, Peirianneg a Mathemateg (STEM). Rhaid i ni:

1. Sicrhau bod pob disgybl ysgol uwchradd yn gallu cael athro neu athrawes ffiseg arbenigol a bod cymhellion cystadleuol ar gael ar gyfer hyfforddi i fod yn athro neu'n athrawes ffiseg yng Nghymru.

Mae ar system addysg iach angen athrawon cymwys a brwdfrydig i rannu eu hoffter o ddysgu â'r genhedlaeth nesaf.

Yn anffodus, mae Cymru yn hyfforddi llai na 60% o'r athrawon ysgolion uwchradd y mae arni eu hangen: a dim ond oddeutu 20 o athrawon ffiseg y flwyddyn. Mae'r fwsariaeth ar gyfer hyfforddi i fod yn athro neu'n athrawes ffiseg hyd at £20,000 yn llai yng Nghymru o gymharu â Lloegr – gallai cymorth ariannol mwy cystadleuol helpu i unioni'r sefyllfa.

2. Cynorthwyo athrawon i gyflwyno gwyddoniaeth a thechnoleg yn hyderus yn y cwricwlwm newydd, ar sail congffeini hanfodol pob un o'r gwyddorau.

Mae'r Cwricwlwm newydd i Gymru yn cynnig cyfle unigryw i chwyldroi ein system addysg, gan agor y drws i ddyfodol mwy disglair ar gyfer ein plant.

Wrth i ni adeiladu economi sy'n seiliedig ar wybodaeth ar gyfer y dyfodol, mae'n hanfodol bod athrawon yn gallu cael gafael ar y wybodaeth wyddonol ddiweddaraf a'u bod yn ei rhannu â'u disgyblion trwy'r cwricwlwm newydd. Mae tystiolaeth yn dangos bod Datblygiad Proffesiynol Parhaus sy'n benodol i bwnc nid yn unig yn cael effaith uniongyrchol ar ansawdd yr addysgu ond hefyd yn gallu cyfrannu at wella canlyniadau addysgol trwy gadw athrawon profiadol yn y proffesiwn am gyfnod hwy.

3. Creu amgylchedd dysgu cynhwysol heddiw er mwyn datblygu gweithlu STEM cynrychioliadol ar gyfer yfory.

Ni allwn ddatgloi budd gwyddoniaeth i'n cymdeithas os nad yw ei chyfleoedd ar gael i bawb yn yr un modd.

Ar hyn o bryd nid yw merched, y sawl sy'n byw mewn tlogi, y sawl sydd ag anableddau, pobl LHDT+ a phobl o rai grwpiau lleiafrifoedd ethnig yn cael eu cynrychioli'n ddigonol yn y gwyddorau yn yr ysgol, sy'n golygu nad ydynt chwaith yn cael eu cynrychioli'n ddigonol yn y gweithlu STEM. Yn ogystal â chefnogi rhaglenni sy'n ceisio sicrhau cydbwysedd rhwng y rhywiau, mae angen dull ysgol gyfan o sicrhau tegwch er mwyn mynd i'r afael â stereoteipiau di-fudd a sicrhau bod ein pobl ifanc yn gallu dilyn y llwybr y maent am ei ddewis, ni waeth beth fo'u rhyw, eu rhywedd, eu hil, eu hoedran, eu cyfeiriadedd rhywiol neu'u hanabledd nac i ba grŵp economaidd-gymdeithasol y maent yn perthyn.

Ein paratoi ein hunain ar gyfer y pedwerydd chwyldro diwydiannol

Er mwyn sicrhau'r budd cymdeithasol ac economaidd mwyaf o'r cyfnod diwydiannol newydd, mae'n rhaid i ni:

4. Weithio gyda Llywodraeth y DU a chyrrff eraill i gynyddu'r cyllid ar gyfer ymchwil a datblygu a sicrhau bod swyddi ym maes gwyddoniaeth, technoleg ac arloesi yn dod i Gymru.

Mae Cymru yn cael llai na hanner y gwariant ar ymchwil a datblygu fesul pen o'r boblogaeth y mae Lloegr neu'r Alban yn ei gael.

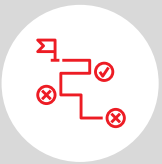
Mae colli cronfeydd strwythurol yr UE yn effeithio ar ymchwil yn y byd academaidd ac ym myd busnes, felly dylai cryfhau cysylltiadau â chyrrff ymchwil yn y DU a chreu ecosystem gyllido fwy iach yng Nghymru fod yn flaenoriaeth. Gallai sicrhau bod cyfleoedd ym maes ymchwil, gwyddoniaeth ac arloesi yn dod i Gymru, yn rhan o agenda lefelu fyny Llywodraeth y DU, helpu hefyd i unioni anghydbwysedd a gwella'r ymwneud â llywodraeth, y byd academaidd a diwydiant.

5. Ymgyrchu i sicrhau bod cyrrff cyllido ar gyfer gwyddoniaeth a thechnoleg yn fwy cynrychioliadol o'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu.

Mae cynrychiolaeth briodol ar draws cyrrff cyllido'r DU yn hanfodol os oes disgwyl i'r penderfyniadau a wnânt adlewyrchu anghenion ein cymdeithas yn ei chyfanrwydd.

Dylai'r gynrychiolaeth gynnwys ystyriaethau daearyddol er mwyn sicrhau bod pob un o wledydd a rhanbarthau'r DU yn cael lle mewn sefydliadau ymchwil a chyllido sy'n berthnasol i'r DU gyfan. Ar hyn o bryd, nid yw Cymru yn cael ei chynrychioli o gwbl ar gynghorau cyllido gwyddoniaeth ac arloesi y DU, sy'n gyfrifol am gyllideb o £9 biliwn.

6. Hybu uchelgais economaidd yng Nghymru trwy ddatblygu strategaeth gynhwysfawr ar gyfer gwyddoniaeth ac arloesi.

Os yw Cymru am chwarae rhan ganolog yn y chwyldro diwydiannol nesaf, rhaid iddi ddeall gwerth arloesi fel ffactor sy'n hybu twf economaidd.

Fel y mae clwstr Lled-ddargludyddion Cyfansawdd Cymru wedi dangos, mae gan dechnoleg a arweinir gan ffiseg y gallu i greu swyddi gwerth uchel a pharhaol i Gymru. Dylai Llywodraeth nesaf Cymru fanteisio ar hynny, trwy ddod â pholisi economaidd a gwyddoniaeth ynghyd, gan wneud yn fawr o'r cyfle i drosglwyddo technoleg ac arloesi.

Amdanom ni

Y Sefydliad Ffiseg yw'r corff proffesiynol a'r gymdeithas ddysgedig ar gyfer ffiseg yn y DU ac Iwerddon. Ein cenhadaeth yw ysbrydoli pobl i ddatblygu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth ynghylch ffiseg a'u mwynhad ohoni, cynorthwyo i ddatblygu cymuned ffiseg amrywiol a chynhwysol, a meithrin ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y cyhoedd o ffiseg. Rydym yn ceisio sicrhau bod ffiseg yn cyflawni'r potensial eithriadol sydd ganddi i fod o fudd i gymdeithas. Mae mwy o wybodaeth ar gael ar www.iop.org